واژه شناسی توصیفی آموزش
کاربردهای طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی

تهیه و تنظیم: علی‌رضا یوسفی

استفاده از طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی, معلمان و طراحان آموزشی را قادر می‌سازد تا به شیوه‌ای ملموس به بیان اهداف آموزشی (هدف‌های یادگیری) بپردازند. واضعان مدل طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی, به منظور سهولت تدوین اهداف آموزشی در هر یک از سه حیطه شناختی, نگرشی م روانی- حرکتی, مراتبی را برای یادگیری از پایین‌ترین سطح تا بالاترین سطح, در نظر گرفته‌اند. سلسله مراتب یادگیری در هر حیطه به گونه‌ای است که یادگیری در سطح بالاتر، در برگیرنده سطوح پایین‌تر نیز باشد. معلم آشنا به این طبقه‌بندی, با توجه به سطح دانشجویان و نیازهای جامعه و مدت زمانی که برای آموزش در اختیار دارد، به گزینش اهداف آموزشی در سطح مورد نظر می‌پردازد.

ذکر این نکته ضرورت دارد که سطوح یادگیری در هر کدام از حیطه‌های طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی, به هیچ وجه نشان‌دهنده اهمیت سطوح بالاتر و کم‌اهمیت بودن سطوح پایین‌تر نمی‌باشد. طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی, صرفاً یک مدل برای انتخاب هدف آموزشی در اختیار معلمان و طراحان آموزشی قرار می‌دهد و این انتخاب به عهده معلمان و طراحان آموزشی است که با توجه به نیازهای جامعه و سطح فراگیران، کدام سطح از هدف‌ها را انتخاب کنند. نهایت اینکه انتخاب معلمان و طراحان آموزشی مشخص می‌کند که کدام سطح از هدف‌های آموزشی برای دانشجویان با اهمیت است. استفاده صحیح از طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی, به ایجاد زبان مشترک بین معلمان کمک می‌کند و با توصیه به استفاده از واژه‌های روشن و قابل اندازه‌گیری و قابل مشاهده، قضاوت درباره رفتارهای انتهایی دانشجویان را از حالت ابهام خارج می‌سازد.

دکتر علی‌رضا یوسفی (استادیار), مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی, دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی استان اصفهان, اصفهان.

به نظر می‌رسد با وجود انتقادهایی که به این طبقه‌بندی شده است, استفاده از آن, قابلیت‌های حرفه‌ای معلمان را افزایش داده است و در عین حال, تکلیف دانشجویان را نیز در مورد اینکه خود را برای چه نوع ارزشیابی باید آماده سازند، مشخص کرده است. تدوین هدف‌های آموزشی بر اساس طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی، استادان را قادر می‌سازد که ارزشیابی مناسبتر و سؤالات امتحانی مرتبطتر تهیه نمایند و حتی با استفاده صحیح از این طبقه‌بندی، کلاس درس را به عرصه تحقیق آموزشی بدل نمایند و تغییرات یادگیری و تأثیر آموزش به شیوه‌های گوناگون را دقیقاً اندازه‌گیری و تفسیر نمایند.

سطوح یادگیری در حیطه شناخت

بنجامین بلوم، برای یادگیری در حیطه شناختی شش سطح یادگیری را پیشنهاد می‌کند:

سطح دانش (Knowledge). در این سطح از یادگیری, از دانشجویان انتظار می‌رود که اطلاعات مورد نیاز را به خاطر بسپارند. بخاطرسپردن اصول، روش‌ها و فرایندهای انجام یک وظیفه و بخاطر سپردن هرگونه اطلاعاتی که برای یک دانشجوی علوم پزشکی ضرورت دارد, در این سطح قرار می‌گیرد. انتظارات یادگیری یا هدف‌های آموزشی در این سطح, در قالب جملاتی از این قبیل بیان می‌شوند:

از دانشجو انتظار می‌رود در پایان این دوره آموزشی قادر باشد:

الف: عوامل مؤثر بر افزایش فشار خون را ذکر کند.

ب: فهرست داروهای کاهش‌دهنده فشارخون را بیان کند.

ج: عوارض جانبی استفاده از داروهای ... را ذکر کند.

د: مشابه موارد فوق ...

سطح درک و فهم (Comprehension). در این سطح یادگیری، انتظار از دانشجو این است که مفاهیم به خاطر سپرده شده را ضمن حفظ معنای اصلی, به اشکال دیگری بیان کند. برای

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-11]

مثال, مطلبی را تشریح کند و یا خلاصه نماید، و یا به نحوی با تغییر ساختار عباراتی که به حافظه سپرده است, به بازگویی مطلب بپردازد. در واقع, یادگیری در این سطح, این توانایی را به فراگیران می‌بخشد که مطالب را از شکلی به شکل دیگر برگردانند.

سطح کاربرد (Application). در این سطح از یادگیری از دانشجو انتظار می‌رود که با استفاده از نظریات و روش‌های آموخته شده به حل مساله‌ای بپردازد. مثلاً در پزشکی, در مورد یک بیماری به تشخیص برسد.

سطح تجزیه و تحلیل (Analysis). دراین سطح یادگیری از دانشجو انتظار می‌رود که مطالب یادگرفته شده را به اجزا و عناصر آن تجزیه, و ارتباط بین اجزای مطالب را بیان کند. برای مثال, در زمینه پزشکی, پس از تشخیص بیماری، عوامل دخیل در ایجاد بیماری را تجزیه و تحلیل و ارتباط این عوامل با هم را در ایجاد بیماری تشریح کند.

سطح ترکیب (Synthesis). در این سطح, از دانشجو انتظار می‌رود که مطالب یادگرفته شده متفاوت را در یک طرح جدید معنادار, سازماندهی نماید.

سطح ارزشیابی (Evaluation). در این سطح, از دانشجو انتظار می‌رود که با استفاده از ضوابط و معیارها, نسبت به صحت و یا نادرستی انجام کارها قضاوت نماید. برای مثال, برای یک بیمار, شیوه‌های تشخیص و پروتوکل‌های درمانی را مورد ارزشیابی قرار دهد.

شکل‌های دیگری از این طبقه‌بندی برای فراگیران پزشکی ارائه شده است که در قسمت‌های بعدی شرح داده می‌شود.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-11]

اخبار آموزش پزشکی در ایران و جهان

اولین همایش منطقه‌ای و دومین همایش کشوری ارزشیابی و اعتباربخشی توسط دانشگاه علوم پزشکی تهران با همکاری معاونت آموزشی و امور دانشگاهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، فدراسیون جهانی آموزش پزشکی، و دفتر مدیترانه شرقی سازمان جهانی بهداشت از ۱۲ تا ۱۵ اردیبهشت ماه ۱۳۸٤ برگزار خواهد شد. این همایش به منظور تعمیق آگاهی دست‌اندرکاران آموزش پزشکی و نهادهای اعتباربخشی فعال در کشور و تمامی عزیزانی که در سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی, وجهه همت خود را بر اجرای استانداردهای آموزشی اعم از ملی یا بین‌المللی قرار داده‌اند و نیز تبادل تجربیات بین صاحب‌نظران داخلی و خارجی، برگزار می‌گردد. زبان رسمی کنگره انگلیسی خواهد بود. دبیرخانه همایش از کلیه صاحب‌نظران آموزش پزشکی، اعضای هیأت علمی، دانشجویان و دستیاران مسؤولان و دست‌اندرکاران ساختارهای ارزشیابی و اعتباربخشی، مسؤولان اجرایی دانشگاه‌های علوم پزشکی، و کلیه علاقمندان به امر ارزشیابی آموزشی که دوستدار ارائه مقاله و یا شرکت در جلسات همایش هستند دعوت می‌نماید تا برای کسب اطلاعات بیشتر به سایت اینترنتی همایش مراجعه یا با نشانی پست الکترونیک (E-mail: cac2005@sina.tums.ac.ir) آن مکاتبه نمایند.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-11]